

کتابخانه ملی ایران، مهندسان مشاور پیر راز

• جدی، سرسری • معماری سرسری • ضابطه شوم • کلینیک روزانه هلال احمر بم • کارهای گروه طراحی ارش • برندهای مسابقه‌های معماری پل در شهر جدید بهارستان، و مجموعه مسکونی شهید عراقی • در جستجوی قطعه گمشده • معرفی و نقد معماری امروز، جامعه مهندسان معمار • تأسیسات مکانیکی ساختمان، از طراحی تا اجرا • تدبیر معماری سنتی برای بهره‌وری از امکانات محیطی و ...

معمار ایرانی: کیوان خسروانی

۲۰۲۳

IRANIAN ARCHITECT: KEYVAN KHOSRAVANI

Faryar Javaherian

فریار جواهریان

From early on in his career, Khosravani examined the concept of beauty in indigenous Iranian architecture and its harmony with the various natural surroundings, whether in styles recalling the desert architecture of Iran or combining modern materials with an indigenous style.

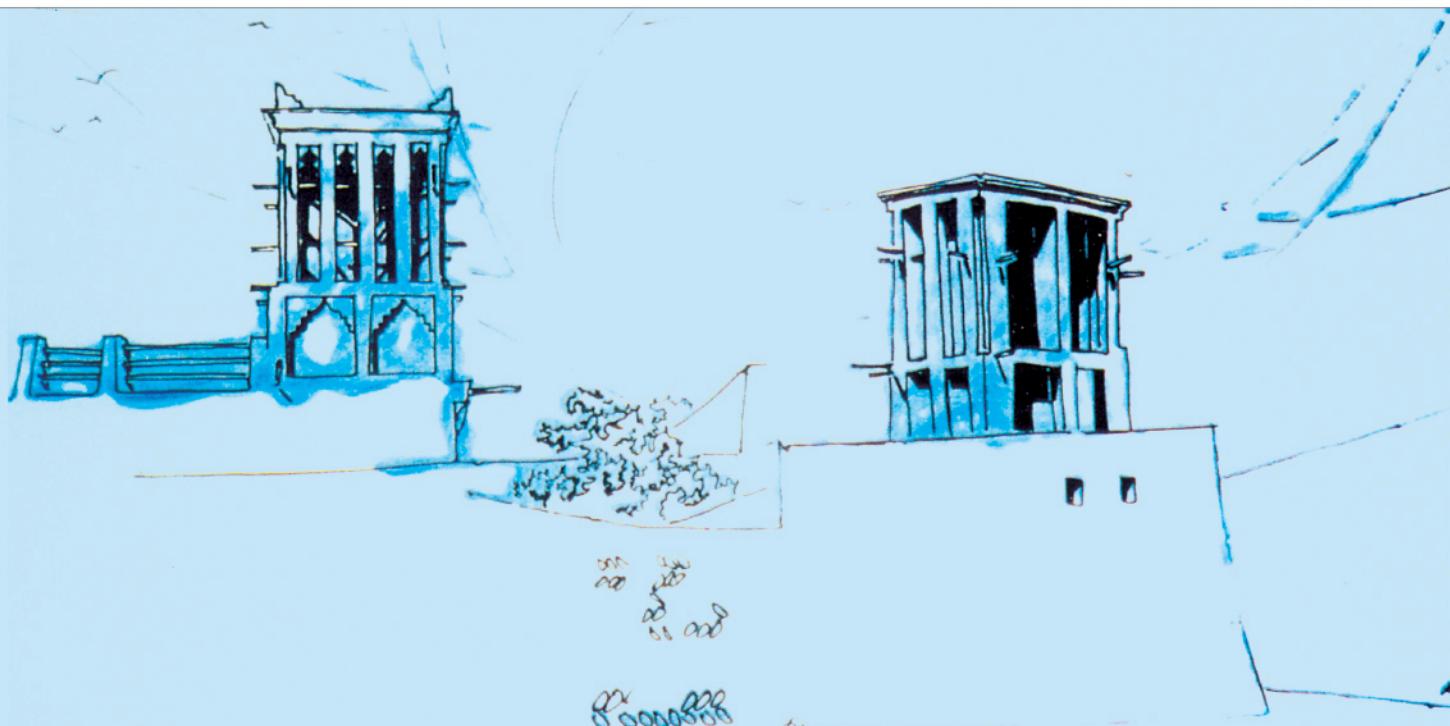
His style of architecture was a first step in defining the identity in contemporary Iranian architecture, a historical approach to architecture that resulted in what has become known as post-modernism. His capacity as an artist, with a potential for all kinds of design, distinguishes Khosravani as a figure in contemporary Iranian architecture.

Projects briefly discussed are the Nain Inn, the Library of the Institute for the Intellectual Development of Children and Young Adults in Tehran, and his own family house which was torn down a couple of years ago.

کیش). او در اوایل دهه ۵۰ شمسی با یک گروه از دانشجویان، خانه هراتیها را در نائین رلوه کرد. این خانه، که نقشه هایش در دفتر مهندس نادر ماسکی ترسیم شد، پیش درآمدی شد برای اولین پروژه معماری خسروانی، یعنی مهمانسرای نائین که سازمان جلب سیاحان کارفرمای آن بود. به گفته خسروانی، پیروز شبیانی و گودرز معنوی در دفتر فنی آن سازمان نقشه های اجرایی پروژه را تهیه کردند. طراحی و اجرای این پروژه در اوایل سالهای دهه ۷۰ میلادی صورت گرفت، در همان سالهایی که غرب بحرا نهای نظری پس از عصر مدرنیسم را می گذراند و با ورود به دوران کثرت گرایی فرهنگی^۱، سبکهای های تک و پست مدرنیسم کم کم پدید می آمدند. خسروانی در همان زمان به جای این همه به زیبایی اقلیمهای گوناگون کشورمن و به کاهگل فکر می کرد. مهمانسرای نائین، شامل ۸ آنک دوبلکس، یک رستوران و فضاهای خدماتی لازم، را کارگران و استاد کاران محلی اجرا کردند و هزینه آن مبلغی بسیار ناچیز بود: چهارصد هزار تومان، یا پنجاه و هفت هزار دلار!

اوایل دهه ۵۰ شمسی، زمانی که بسیاری از معماران ایرانی دلبسته تقلید از معماری مدرن و سبک بین المللی بودند، چند تن از معماران کشور، با اینکه با معماری غرب نیز بیگانه نبودند، دنبال راههای دیگری می گشتند. کیوان خسروانی یکی از آنها بود. خسروانی تحصیل معماری را در (۱۳۳۶) در برکلی آغاز و پس از یک سال خود را به دانشکده هنرهای زیبایی دانشگاه تهران منتقل کرد. او در سال (۱۳۴۱)، مدرک فوق لیسانس معماری خود را با درجه عالی گرفت. این اولین دورهای بود که مدرک فوق لیسانس معماری در دانشگاه تهران اعطا می شد و هنوز مهندس سیحون به ریاست دانشکده منصب نشده بود. با دریافت بورس تحصیلی دو ساله از دولت فرانسه این موقعیت برای خسروانی فراهم شد تا در آتلیه Leconte در مدرسه بوزار پاریس معماری را ادامه دهد. پس از آن، دوره شش ماهه ای را هم در دانشگاه Sheffield انگلستان و سرانجام دورهای را در رم و در رشتہ مرمت آثار باستانی گذراند. خسروانی با بازگشت به ایران به سفرهای متعددی در سراسر کشور پرداخت و اسکیس های فراوانی از معماری بومی ایران ترسیم کرد (تصویر بادگیرهای استکیس بادگیرهای کیش

Sketch of Kish wind towers

تصاویر مهمنسرای نائین
Nain inn pictures

بوتیک خود و شریکش، خانم آذر توکلی.
پروژه سوم خسروانی، که در اوایل دهه ۷۰ میلادی
طراحی و اجرا شد، منزل مسکونی خانواده‌اش در
خیابان کامرانیه بود که تا همین دو سال پیش هنوز
بود و اخیراً یکی از مؤسسات بانکی آن را تخریب و به
«برج» تبدیل کرد.

این ویلا گرداگرد یک حیاط مرکزی سازماندهی
شده و تمام اتاقهای آن از طریق این حیاط، کوران
شمال - جنوبی داشتند. در این بنا در کلیه نماها از
سیمان استفاده شده بود، ولی شکل کلی و عناصر
جزئی آن همچنان یادآور معماری بومی کویری بودند.
دودکش شومینه بسیار شبیه بادگیرهای یزد بود.
عکسهای این بنا هم در ۱۳۸۱ گرفته شده‌اند.
خسروانی، که هم اینک در خارج از ایران زندگی
می‌کند، در دسامبر ۲۰۰۴، در کنفرانس «معماری
کاهگلی» در دانشگاه کاتولیک واشنگتن شرکت کرد و
عضو هیئت داوران پروژه‌های معماری کاهگلی
دانشجویان دوره فوق لیسانس این دانشکده بود. او
تقریباً پس از سی سال دوری از ایران، همچنان به
کاهگل می‌اندیشد.

خسروانی خود نوشته است: «بعد از اجرای این
پروژه، دو سفر به مصر رفتم و از دهکده‌ای که حسن
فتحی در سال ۱۹۷۴ اجرا کرده بود، دیدار کردم.
گویی خسروانی، همزمان با حسن فتحی، دقیقاً
همان مکتب را در ایران تعقیب می‌کرده است.
عکسهایی که از مهمنسرای نائین می‌بینیم، متعلق به
سال ۱۳۸۱ است و نشان می‌دهند این بنا پس از
گذشت سه دهه، چقدر خوب و سلامت «پیر» شده و
پایدار مانده است.

دومین پروژه خسروانی کتابخانه کانون پرورش
فکری کودکان و نوجوانان در «گود زنیور کخانه» بود که
طرح آن در دفتر مهندس نادر ماکی ترسیم شد و به
اجرا رسید. کتابخانه کانون یک پلان ساده مستطیل
بود و نماهای آن قوسهای تکراری داشتند که معماری
بومی کویری را تداعی می‌کردند. خسروانی در این
پروژه میز و صندلیهای مخصوص کودکان را نیز
طراحی و با لوله‌های فلزی اجرا کرد.
ناگفته نماند که خسروانی در بسیاری زمینه‌های
دیگر هم به طراحی می‌پرداخت، مثلاً طراحی پارچه
برای سازمان صنایع دستی و طراحی لباس برای

Father's house pictures

تصاویر خانه پدری خسروانی

در سبک معماری خسروانی نوعی گرتهبرداری عینی از اشکال معماری بومی به چشم می‌آید. این روش اولین گام به سوی معماری تاریخ‌گراست که در جایی به پست مدرنیسم انجامید. اما اولین گام به سوی مطرح کردن بحران هویت در معماری معاصر ایران هم بود. ولی آنچه جایگاه خسروانی را در سیر معماری معاصر ایران مشخص می‌سازد، چهره او به مثابه هترمندی به سبک رنسانس است که قریحه و استعداد همه نوع طراحی را دارد. به این وجوده از آثار کیوان خسروانی به صورتی مبسوط در ویژه‌نامه معماری طاووس خواهیم پرداخت.

* با تشکر از نظرات گودرز معنوی و حمید ناصرنصیر

پانوشت:

1- Cultural Pluralism

کتابخانه کانون پرورش فکری
کودکان و نوجوانان، تهران

Library of the Institute
for the Intellectual
Development of
children and young
Adults, Tehran